

УДК 340.1

Роман Шак

аспірант спеціальності 081 “Право”

Інституту права,

психології та інноваційної освіти

Національного університету “Львівська політехніка”,

rshak07@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2966-3177>

## ГЛОБАЛЬНЕ ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО СВІТУ

<http://doi.org/10.23939/law2021.30.108>

© Шак Р., 2021

Проаналізовано глобальне громадянське суспільство як феномен сучасного світу та визначено перспективи його розвитку. Глобальне громадянське суспільство могло б стати новою моделлю розвитку, яка дала б змогу кардинально збільшити інвестування в людський потенціал і убезпечення соціального середовища зі зменшенням участі в цьому держави та залученням нових акторів; воно є бажаною формою всесвітньої асоціації людей, народів, транснаціональних спільнот.

З огляду на невизначені перспективи інституціоналізації владних (централізованих) структур на глобальному рівні, можна прогнозувати, що на ньому оперуватимуть “м’які” форми регулювання – міжнародний клас експертів та інші форми організації громадянського суспільства. Але суб’єкти глобального громадянського суспільства, зокрема міжнародні неурядові громадські організації, залишаються маргінальними акторами, у кращому випадку з непрямым впливом на окремі аспекти (між)державного прийняття рішень. Політична сфера здебільшого закрыта для недержавних організацій.

Безумовно, під впливом глобалізації громадянське суспільство розширюється, утворюються транснаціональні співтовариства, транснаціональні неурядові організації, глобальні рухи, міжнародні наукові та професійні асоціації тощо. Тобто формується унікальний суспільний простір, удосконалюються основні загальні права, роблять спроби запобігти глобальним загрозам без участі держав. Але реалістична оцінка цього процесу свідчить про ще доволі нечітку перспективу генези феномену глобального громадянського суспільства, яка обтяжена численними гальмівними механізмами.

**Ключові слова:** громадянське суспільство; інститути громадянського суспільства; держава; демократія; забезпечення особистих прав і свобод громадян; правова система; глобальне суспільство.

**Постановка проблеми.** Звернення до означеної проблеми зумовлено загальними соціокультурними змінами, які відбуваються як у національному, так і у світовому просторі. У період зростання глобалізації та ускладнення соціальних зв’язків актуалізується питання про місце і роль громадянського суспільства та його інститутів у сучасному соціумі.

Це зумовлює актуалізацію ідеї громадянського суспільства та його предметного обговорення, а також дає змогу по-іншому поставити питання щодо його філософсько-правових основ. На це вказують не лише різні аналітичні дослідження громадянського суспільства, але й результати науково-практичних конференцій, які систематично проводяться в нашій державі.

Проблема осмислення змісту, закономірностей формування та розвитку громадянського суспільства від “гегелівського” часу до сьогодні постійно перебуває у центрі філософського, соціально-політичного та правового наукового дискурсу. Нині ця проблематика набуває дедалі більшої актуальності. Як слушно стверджує британський публіцист Едвард Лукас, у третьому тисячолітті громадянське суспільство здобуває визнання елемента міцного базису політичної системи, навіть вагомішого, ніж вільні вибори, позаяк породжує феномен “громадянської відповідальності”. Особливу роль громадянське суспільство відіграє у перехідних суспільствах. Про це переконливо свідчать події 2014 р. в Україні, коли громадянське суспільство виступило рушійною силою й вирішальним політичним суб’єктом, що зумовив початок революційних дій та остаточне повалення злочинного режиму. Трагічні події показали, що практика розвитку українського громадянського суспільства істотно випереджує його наукове осмислення та тлумачення навіть попри численні наукові праці, що публікуються з моменту незалежності України.

**Аналіз дослідження проблеми.** Доктринальне підґрунтя дослідження громадянського суспільства становлять ідеї та наукові розвідки вчених Дж. Александера, Х. Анхайера, Е. Внук-Липинського, А. Грамши, Ф. Каваторти, В. Перес-Діаса, М. Глаціуса, Д. Льюїса, Т. Парсонса, С. Салменніємі, А. Селігмана, М. Ховарда, Х. Шекінельгіна та інших.

Певну наукову цінність становили розвідки вітчизняних вчених, а саме С. Барматової, О. Білоусова, М. Бублія, М. Владимірова, Є. Гетьмана та А. Мерника, Л. Гонюкової та Ю. Горбаня, В. Дорошенка, С. Ішук, О. Кармазіної, С. Косінова, П. Кузьміна, О. Лотюк, А. Мацюка, А. Міхненка та М. Месюка, Л. Новосколькової, О. Пухкала, О. Радченка, М. Розумного, О. Рокицької, С. Соляра, М. Требіна, С. Третяк, К. Трими, Д. Чумакова. Саме праці означених теоретиків громадянського суспільства дають можливість проаналізувати етапи еволюції ідеї громадянського суспільства у науковому контексті ХХ ст.

**Мета статті** – проаналізувати глобальне громадянське суспільство як феномен сучасного світу та визначити перспективи його розвитку.

**Виклад основного матеріалу.** Глобальне громадянське суспільство є надзвичайно суперечливим політичним інститутом щодо можливості повноцінної реалізації, тому нашим дослідницьким завданням є пошук “за” та “проти” реалізації такого загальнопланетарного проекту. Спробуємо визначити, наскільки реалістичною загалом є перспектива ефективного втілення глобального громадянського суспільства у суперечливих реаліях розмаїття культур, плетива міжнародних інтересів, великої кількості невизначеностей у всіх сферах життєдіяльності та інших чинників.

Ще І. Кант допускав виникнення права світового громадянства, що сполучає громадян і держави у співдружність держав (“універсальне громадянське суспільство”). Від цього часу дослідники дебатують предмет глобального (світового, універсального, міжнародного, мега-суспільства тощо) суспільства, сперечаючись навіть щодо його назви. Цим ми констатуємо відсутність наукового консенсусу, починаючи від термінологічного маркування найменування співпраці громадськості поза національними суспільствами, політиками й економіками [1, с. 23].

Сьогодні глобальне громадянське суспільство як політичний інститут недостатньо концептуалізоване; причиною цього може бути багатовимірність глобалізаційних процесів, їхні суперечності на національному й транснаціональному рівнях. Неузгодженою вбачається дослідникам і роль глобального громадянського суспільства: чи воно виконує роль обмежувача повноважень держав, чи робить політичні інститути відповідальнішими?

За характеристикою М. Шепелева, “глобальне громадянське суспільство стало транскордонною мережею груп, клубів, людей, національних і міжнародних організацій”. Видається, що інститути глобального громадянського суспільства мали б об’єднувати в планетарному масштабі соціально активних громадян, здатних накопичувати позитивні інституційні ініціативи та пропозиції рішень, а також конкретні умови для реалізації відповідних проектів. Ці інститути значущі задля забезпечення соціальної підтримки розроблення та реалізації середньо- і довгострокових стратегій, що охоплюють великий спектр соціальних інтересів. Метою інститутів глобального громадянського суспільства, на нашу думку, є утворення широкої соціальної коаліції для громадського контролю за ефективним використанням ресурсів [2, с. 30].

Безумовно, громадянське суспільство формується “на різних швидкостях”, залежно від історичних, культурних та економічних передумов. В. Буряк зауважує, що “політико-культурні метафори “Захід” і “Схід”, “Північ” і “Південь” охоплюють фундаментальні відмінності між регіонами світу. Їх відмінності склалися тисячоліттями, історичні, культурні, економічні та політичні особливості позначаються на темпах і спрямованості громадянських ініціатив”. Глобальне громадянське суспільство не таке уже й “глобальне”, бо нерівномірно проявляється на різних континентах. Глобальні трансформації як відбувалися, так і сьогодні відбуваються нерівномірно [3, с. 44].

На думку О. Полторакова, “наразі можливо говорити лише про початкову стадію формування глобального громадянського суспільства, його перспективи досить проблематичні внаслідок існування важкої “спадщини”, міжнародних протиріч, що тягне за собою домінуюча державно-центрична структура міжнародних відносин” [4, с. 155].

І все ж, незважаючи на явну аморфність такого “строкатого” утворення, реальну роз’єднаність громадянських суспільств на глобальній шкалі, очевидну мозаїчність і неконсолідованість, Дж. Кейн у праці “Глобальне громадянське суспільство?” [5, с. 77], наполягає на тому, що можна констатувати існування певного наддержавного специфічного громадянського утворення (дослідник називає його “society of societies” – “суспільство суспільств”). Відкритість, рух до розширення демократії, прагнення до загальнолюдських (універсальних) цінностей – його відмітні характеристики.

Визначимо основні переваги глобального громадянського суспільства, які можуть сприяти його еволюції, та ті чинники, які позитивно впливають на цей процес:

1) в останні десятиліття стрімко поширюються різноманітні глобальні кризи, які зумовлюють появу загальних інтересів і можуть продукувати усвідомлення єдиної ідентичності в усіх землях;

2) побудова глобального співтовариства, що діятиме на засадах наднаціонального політичного простору, потенційно якщо не сприятиме вирішенню глобальних проблем, то принаймні пом’якшуватиме їх наслідки;

3) характер глобальних проблем призводить до появи суспільних акторів, що вимагають міжнародного колективного управління цими проблемами не лише силами національних урядів та урядових міжнародних організацій. Деякі глобально важливі рішення (наприклад, захист біосфери, нерозповсюдження і невикористання ядерної зброї) потребують асоційованих дій на глобальному рівні;

4) конструювання та дієве функціонування глобального громадянського суспільства уможливлюються зацікавленістю людей у забезпеченні особистісної та планетарної безпеки;

5) глобальний формат громадянського суспільства можна розглядати й як невід’ємну частину глобалізаційних перетворень, які вже не зупинити. Глобальне громадянське суспільство окремі дослідники трактують як реакцію на глобалізацію;

6) наявність глобального громадянського суспільства може зумовити стирання національних кордонів за рахунок появи так званого “світового громадянства” із рівними для усіх правами та свободами. Це доволі фантастична мрія, про яку говорили ще греки доби еллінізму, але людство за понад два тисячоліття не наблизилося до такого формату в загальнопланетарному масштабі. Зрозуміло, що у глобальному світовому просторі задля можливості циркуляції без фактичних кордонів зацікавлені громадяни тих держав, пересування для яких сьогодні утруднене візовими перепонами;

7) інформаційне суспільство швидко еволюціонує, виникають нові, незатратні способи транскордонного спілкування, зросла роль інтернету у повсякденному житті громади. Віртуальна комунікабельність (комунікативна діяльність) перетворилася на потребу. Кожен учасник мережі має можливість спілкуватися із великою кількістю людей, впливати на них, мобілізувати їх. Віртуальна комунікація нівелює проблему нерівноправності, що існує в масовій комунікації між елітою та масою, адже у віртуальній комунікації всі рівноправні [6, с. 166];

8) розвиток згаданих вище горизонтальних зв'язків у глобальній комунікації сприяє формуванню чіткої соціально-політичної позиції, впливає на можливість швидко зорганізуватись і мобілізуватись – перейти до активних дій на захист власних чи колективних інтересів;

9) завдяки глобальній громадянській співпраці недержавних суб'єктів уможливується створення єдиної бази пропозицій і критики щодо тих чи інших ситуацій, рекомендацій щодо прийняття рішень та можливих шляхів їх реалізації;

10) зникають “інші” як характеристика глобальної соціальної системи майбутнього (підхід вітчизняного соціолога Т. Цимбала) [7, с. 171].

Водночас чимало науковців і громадських активістів дотримуються думки, що побудувати глобальне громадянське суспільство неможливо. Створення такого типу соціального утворення дуже часто зараховують до утопічних теорій, наводять низку аргументів для підтвердження такої песимістичної гіпотези.

Спробуємо виділити основні застереження щодо реалістичності розбудови глобального громадянського суспільства та окреслимо основні перешкоди для його розвитку. Насамперед, для сучасної людини характерна відсутність глобального способу мислення, вона вузько сконцентрована на локальних проблемах. У глобальному громадянському вимірі нівелюється невелике, локальне утворення, прерогатива – великий організм. Як наслідок – знецінюється самотність й індивідуальність певної території (територій). Відбувається нав'язування чужорідних, невласливих принципів врядування, диктування правил гри, насаджування чужорідних моделей політичної (і не тільки) культури. Цінності кожної спільноти різняться та залежать від багатьох чинників; сформувати єдиноприйнятні цінності для єдиного земного суспільства не видається можливим, бо в кожній нації є власні пріоритети та переконання; діалог культур ускладнений, кроскультурна взаємодія не має загальної підтримки [6, с. 166].

Також звернемо увагу, що традиції громадянського активізму розвинені у країнах Північної Америки, Західної Європи. Натомість у великих, зазвичай густонаселених регіонах (Африка, деякі регіони Азії тощо), громадянське суспільство не розвивається. Не всі країни відкриті та хочуть сприяти розвитку громадянського суспільства навіть у національному масштабі. Планета не здатна у повному обсязі до розвитку глобального громадянського суспільства через надто відмінні у різних країнах традиції демократичної громадянської участі. Спостерігається нерівномірність активності учасників громадянського суспільства. Наприклад, лише на африканському континенті проживає близько 50 націй і народностей, 3 тис. племен, тобто тут умови для укорінення громадянський традицій несприятливі – державні кордони досі подекуди умовні; розвиваються переважно авторитарні режими; низький рівень економічного життя, сильні міжетнічні суперечності, низький рівень освіти тощо.

The Global Journal відстежує географічне розташування міжнародних неурядових організацій. Більшість МНУО (72 %) припадає на західні держави і лише 28 % – на країни Азії, Африки та Латинської Америки [8, с. 140].

Перешкодою для розвитку глобального громадянського суспільства можна вважати також недостатню компетентність громадськості, яка входить до структур міжнародних центрів прийняття рішень; як наслідок – некваліфіковані рішення, виникнення додаткових проблемних ситуацій, неефективний розподіл людських і матеріальних ресурсів.

Ще одним проблемним моментом є існування різних культурних полюсів, подекуди категоричне небажання приймати іншу, культурно відмінну сторону (міжнародний тероризм, релігій-

ний екстремізм та інші прояви). Звернемо увагу й на таку перешкоду, як неосвідченість великої частини землян, розрив у доходах, нерівність доступу до соціальних, економічних, освітніх послуг, інші соціальні проблеми закономірно породжують відмінні інтереси народів планети.

Не можна ігнорувати й те, що у багатьох країнах зростає вплив націоналістичних рухів, які намагаються боротися проти засилля “чужого” контенту в національному середовищі. Культурне відродження багатьох націй сприяє концентрації уваги на власній спадщині, підтримці національних традицій. Це входить у певний конфлікт із прагненням до деякої уніфікації землян задля реалізації завдань глобального громадянського суспільства.

На думку окремих дослідників, зокрема вітчизняних теоретиків державного управління Е. Афоніна та Т. Бельської, входження представників глобального громадянського суспільства в міжнародні організації може мати негативні наслідки для демократії, адже коли цивільні громадяни стають управлінцями, вони втрачають раніше отриманий “позитивний потенціал інакомислення” [9, с. 13].

Хоч формування глобального громадянського суспільства уможливилось завдяки сучасним інформаційним технологіям, які стирають кордони, але за невинного зростання можливостей передавання, обміну інформацією дедалі гостріше постає проблема цифрової нерівності – відмінностей у доступі громадян до соціальних, економічних, освітніх, культурних та інших послуг за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Це є ще однією перешкодою для наближення реалізації проекту розбудови глобального громадянського суспільства.

За величезної прірви у соціальних показниках країн світу, культурних відмінностей між народами спостерігаємо байдужість одних країн (країн розвинутої економіки) до проблем інших (особливо країн, що розвиваються). На нашу думку, реалізація проектів глобального громадянського суспільства передбачає реформістський розвиток країн, але не всі країни готові до реформ. Багато з них в умовах свого рівня розвитку не ознайомлені з механізмами реформ; національні системи не готові підлаштовуватися під глобальні вимоги. Для того, щоб об’єднатися в одне глобальне громадянське суспільство, людям потрібно отримувати об’єктивну інформацію про стан справ, що неможливо через ведення в сучасному світі агресивних інформаційних воєн.

У контексті окреслених характеристик процесу можливої еволюції глобального громадянського суспільства згадаємо підхід німецького дослідника А. Кляйна, який виділяє три моделі міжнародної політики (реальна, інтернаціональна та космополітична). Якщо реальна модель спирається на необмежений суверенітет національних держав, неурядові громадські організації виконують дорадчу функцію, інтернаціональна модель – вже визнає великий вплив міжнародних організацій і неурядових громадських організацій, то космополітична модель відводить суб’єктам глобального громадянського суспільства, зокрема неурядовим громадським організаціям, роль акторів міжнародного громадянського суспільства, які оспорюють політичну домінантність національних держав [5, с. 133].

Більшість дослідників схиляються до реальної моделі, скептично оцінюючи можливість впливу неурядових громадських організацій: 1) ставиться під сумнів самостійність неурядових громадських організацій як соціальних чи політичних акторів; 2) неурядові громадські організації дуже строкаті за характером, що ускладнює взаємодію (емансиповані, консервативні, прогресивні, авторитарні, неоліберальні тощо). Тому слушна думка, що маємо радше гетерогенний набір окремих акторів й “інтернаціоналізоване, але не інтернаціональне громадянське суспільство”.

Водночас учені-“оптимісти” дотримуються думки, що у перспективі міжнародні неурядові організації можуть сформувати глобальне громадянське суспільство, яке впливатиме на систему міжнародних політичних і соціально-економічних відносин не менш істотно, ніж в національних межах громадянське суспільство впливає на політику держави. Отже, можемо констатувати, що важливою особливістю глобалізаційних тенденцій сучасності є суттєвий розвиток невіддільних (громадських) стосунків на міжнародному рівні.

Формування глобального громадянського суспільства, на нашу думку, є результатом вималювання формату глобалізованого світу – специфічного, трансформованого впливом глобалізації, модерного світу.

Глобалізований світ – це: 1) злиття національних економік у єдину загальносвітову систему, основу на легкості переміщення капіталу; 2) інформаційна відкритість світу, швидке технологічне оновлення; 3) лібералізація руху товарів та капіталу; 4) планетарна наукова революція на основі комунікаційного зближення; 5) міжнаціональні соціальні рухи; 6) інтернаціональна освіта тощо.

З іншого боку, формування глобального громадянського суспільства, на нашу думку, є відповіддю на глобальну кризу як всеосяжне явище, яке зачіпає життєво важливі інтереси всіх народів і країн світу, породжене загальними законами існування та розвитку людства. Загострюються політичні, економічні, соціальні, етнічні, демографічні, екологічні та інші протиріччя; використовувані засоби досягнення цілей уже нерезультативні, унаслідок чого виникають непередбачувані ситуації й проблеми. Глобальна криза найяскравіше розкриває сьогодення як період нестабільності або такого стану, коли наближаються серйозні зміни. Сьогодні людство переживає кризу, яка є системною, загальноцивілізаційною. Імперативом сучасної епохи стало усвідомлення спільності людської цивілізації на нашій планеті. Людство єдине, як єдині і його проблеми та закономірності розвитку. Оскільки подолати глобальну кризу силами однієї держави, нації неможливо, потрібні співпраця в загальносвітовому масштабі й тісна конструктивна взаємодія як на державному, так і на недержавному рівні (у межах громадянського суспільства).

Глобальне громадянське суспільство має перспективу формування за появи глобального врядування, яке уможливиться лише у разі об'єднання зусиль урядів і неурядових суб'єктів міжнародної політики задля забезпечення керованості міжнародних відносин і глобальних процесів шляхом переговорів, укладання угод, створення координувальних світових і регіональних інституцій. Більшість фахівців із глобального врядування вважають, що і ментальність людей ХХІ ст., і суспільні тенденції до посилення ролі мережевих систем управління свідчать про неможливість створення єдиної світової структури глобального врядування в досяжному майбутньому. Цінність глобального врядування – у його орієнтації на вирішення безпекових, економічних, соціальних, демографічних та інших проблем країн світу, формування глобальної публічної політики. Інституційна основа глобального врядування – це не лише надурядові, міжурядові організації, але й неурядові організації й установи світового та регіонального рівнів. За відсутності світового уряду процес глобального врядування (як і публічного врядування взагалі) розвивався б по горизонталі, на основі мережевих зв'язків, інтеграції подібних форм і методів урядування, узгодження суперечностей, вироблення прийнятних способів керівництва глобальними справами.

Функціонування моделі глобального громадянського суспільства можливе, на нашу думку, за допомогою так званого управління (англ. *Flexible governance*) – сукупності гнучких методів ухвалення та реалізації рішень, які формулюють цілі так, що дають змогу швидко адаптуватися до нових ситуацій, реагувати на динаміку зовнішнього середовища. В основі – горизонтальні зв'язки погодження рішень. Н. Вінникова називає такі характеристики гнучких форм управління: “неформальність, інтегрована поведінка учасників, здатність співіснувати як із внутрішніми, так і зі зовнішніми ієрархіями, що, у свою чергу, надає більшої ефективності процесу прийняття рішень, що дозволяє оперативно змінювати організаційні форми та забезпечувати їхню міцність” [10, с. 71].

На нашу думку, практичне втілення глобального громадянського суспільства можливе на основі гетерархічного (розподіленого) управління. Адже така форма управління передбачає децентралізовану структуру та формування влади по горизонталі. Формування гетерархії відбувається на основі відносин взаємозалежності й самоорганізації, організаційної гетерогенності та горизонтальної підзвітності. На відміну від ієрархії, основаної на принципі вертикальної підпорядкованості, гетерархії притаманна горизонтальна узгоджуваність ухвалення рішень. Саме гетерархія є адаптивною управлінською моделлю, в якій переплетена множинність організаційних принципів, що дає змогу швидко пристосовуватися до змін зовнішнього середовища за рахунок відповідного коригування своєї структури.

**Висновки.** Отже, на нашу думку, глобальне громадянське суспільство могло б стати новою моделлю розвитку, яка дала б змогу кардинально збільшити інвестування в людський потенціал і забезпечення соціального середовища зі зменшенням участі в цьому держави та залученням нових акторів; це бажана форма всесвітньої асоціації людей, народів, транснаціональних спільнот.

З огляду на невизначені перспективи інституціоналізації владних (централізованих) структур на глобальному рівні, можна прогнозувати, що на ньому оперуватимуть “м’які” форми регулювання – міжнародний клас експертів та інші форми організації громадянського суспільства. Але суб’єкти глобального громадянського суспільства, зокрема міжнародні неурядові громадські організації, залишаються маргінальними акторами, у кращому випадку з непрямим впливом на окремі аспекти (між)державного прийняття рішень. Політична сфера здебільшого закрита для недержавних організацій.

Безумовно, під впливом глобалізації громадянське суспільство розширюється, утворюються транснаціональні співтовариства, транснаціональні неурядові організації, глобальні рухи, міжнародні наукові та професійні асоціації тощо. Тобто формується унікальний суспільний простір, удосконалюються основні загальні права, робляться спроби запобігти глобальним загрозам без участі держав. Але реалістична оцінка цього процесу свідчить про ще доволі нечітку перспективу генези феномену глобального громадянського суспільства, яка обтяжена численними гальмівними механізмами.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кант И. (1999). Идея всеобщей истории во всемирно-гражданском плане. Метафизические начала естествознания. Москва: Мысль. 1712 с.
2. Шепелев М. (2013). Глобальне громадянське суспільство як концепт і соціальна реальність. *Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. Серія: Міжнародні відносини*. Вип. 33. С. 25–38.
3. Буряк В. В. (2011). Глобальное гражданское общество и сетевые революции. Симферополь: ДИАЙПИ, 152 с.
4. Полтораков О. Ю. (2008). Глобальне громадянське суспільство в системі міжнародних відносин. *Дослідження світової політики: зб. наук. праць*. Ін-т світової економіки і міжнародних відносин НАН України. Вип. 44. С. 155.
5. Keane J. (2003). *Global Civil Society? (Contemporary Political Theory)*. London: Cambridge University Press. 236 p.
6. Хома Н. М. (2015). Глобальне громадянське суспільство: утопія чи перспективна реальність. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. № 2. С. 166.
7. Цимбал Т. В. (2008). Зникнення “інших” як ознака глобальної системи. *“Шевченківська весна”*: матеріали міжн. наук.-практ. конф. Вип. IV. Ч. 1. К.: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, С. 171–173.
8. Сидоренко С. В. (2013). Політичне протистояння стратегії “зміцнення громадянського суспільства” в країнах Африки. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. № 55. С. 140–141.
9. Афонін Е., Бельська Т. (2013). Глобальне громадянське суспільство як феномен сучасного глобального світу. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. № 4. С. 13.
10. Вінникова Н. (2015). Гнучке управління. Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори). І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий світ-2000, 492 с. С. 73–74.

## REFERENCES

1. Kant Y. (1999). *Ydeia vseobshchei ystorry vo vsemyrno-hrazhdanskom plane. Metafizycheskiye nachala estestvoznaniya* [The idea of universal history in the world-civil plan. Metaphysical principles of natural science]. M.: Mysl. 1712 p.
2. Shepeliev M. (2013). *Hlobalne hromadianske suspilstvo yak kontsept i sotsialna realnist* [Global civil society as a concept and social reality]. Visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu im. Ivana Franka. Seriya: Mizhnarodni vidnosyny. Vyp. 33. P. 25–38.
3. Buriak V. V. (2011). *Hlobalnoe hrazhdanskoe obshchestvo y setevye revoliutsyy* [Global civil society and network revolutions]. Symferopol: DYAIPI. 152 p.

4. Poltorakov O. Yu. (2008). *Hlobalne hromadianske suspilstvo v systemi mizhnarodnykh vidnosyn* [Global civil society in the system of international relations]. *Doslidzhennia svitovoi polityky: zb. nauk. prats. In-t svitovoi ekonomiky i mizhnarodnykh vidnosyn NAN Ukrainy*. Vyp. 44. P. 155.
5. Keane J. (2003). *Global Civil Society?* [Global Civil Society?] (Contemporary Political Theory). London: Cambridge University Press, 236 p.
6. Khoma N. M. (2015). *Hlobalne hromadianske suspilstvo: utopiia chy perspektyvna realnist* [Global civil society: utopia or perspective reality]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*. No. 2. P. 166.
7. Tsymbal T. V. (2008). *Znyknennia "inshykh" yak oznaka hlobalnoi systemy* [The disappearance of "others" as a sign of the global system. "Shevchenko's Spring": materials intern]. "Shevchenkivska vesna": materialy mizhn. nauk.-prakt. konf. Vyp. IV. Ch. 1. K.: Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, P. 171–173.
8. Sydorenko S. V. (2013). *Politychne protystoiannia stratehii "zmitsnennia hromadianskoho suspilstva" v krainakh Afryky* [Political confrontation between the strategy of "strengthening civil society" in Africa]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA*. No. 55. P. 140–141.
9. Afonin E., Bielska (2013).T. *Hlobalne hromadianske suspilstvo yak fenomen suchasnoho hlobalnoho svitu* [Global civil society as a phenomenon of the modern global world]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentii Ukrainy*. No. 4. P. 13.
10. Vinnykova N. (2015). *Hnuchke upravlinnia* [flexible management]. *Novitnia politychna leksyka (neolohizmy, okazionalizmy ta inshi novotvory)*. I. Ya. Vdovychyn, L. Ya. Uhryn, H. V. Shypunov ta in.; za zah. red. N. M. Khomy. Lviv: Novyi svit-2000. 492 p.

Дата надходження: 24.03.2021 р.

Roman Shak

Institute law, psychology and innovative education  
Lviv Polytechnic National University

#### GLOBAL CIVIL SOCIETY AS A PHENOMENON OF THE MODERN WORLD

The article analyzes global civil society as a phenomenon of the modern world and identifies prospects for its development. Thus, global civil society could become a new model of development, which would dramatically increase investment in human resources and social security while reducing the participation of the state and attracting new actors; it is a desirable form of world association of peoples, nations, transnational communities.

Given the uncertain prospects for the institutionalization of power (centralized) structures at the global level, it can be predicted that it will operate "soft" forms of regulation – the international class of experts and other forms of civil society. But the actors of global civil society, in particular international non-governmental organizations, remain marginal actors, at best with indirect influence on certain aspects of (inter) state decision-making. The political sphere is mostly closed to non-governmental organizations.

Of course, under the influence of globalization, civil society is expanding, transnational communities, transnational non-governmental organizations, global movements, international scientific and professional associations, etc. are being formed. That is, a unique social space is being formed, basic universal rights are being improved, and an attempt is being made to prevent global threats without the participation of states. But a realistic assessment of this process indicates a still rather vague perspective on the genesis of the phenomenon of global civil society, which is burdened by numerous inhibitory mechanisms.

**Key words:** civil society; civil society institutions; state; democracy; ensuring personal rights and freedoms of citizens; Legal System; global society.